

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO NR. VIII-1861 PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS GYNIMO TARYBOS
ĮSTATYMO NR. VIII-209 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS GINKLŲ IR ŠAUDMENŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. IX-
705 42 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatymo Nr. VIII-1861 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas) parengtas atsižvelgiant į poreikį tobulinti Lietuvos Respublikos žvalgybos įstatyme (toliau – Įstatymas) nustatytą žvalgybos institucijų veiklos teisinį reglamentavimą bei pašalinti praktikoje pastebėtus tokio reglamentavimo trūkumus.

Projekto tikslai:

- 1) patikslinti žvalgybos sąvoką;
- 2) sudaryti galimybes operatyviau veikti ir reaguoti į besikeičiančias aplinkybes ir kylančius iššūkius, kad būtų užkardytos grėsmės Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui;
- 3) suteikti žvalgybos institucijoms įgaliojimus, būtinus efektyviam uždavinių įgyvendinimui nuolat augančių ir kintančių grėsmių nacionaliniam saugumui kontekste užtikrinti;
- 4) įstatymo lygiu įtvirtinti žvalgybos institucijų teisę pasitelkti kriminalinės žvalgybos subjektus, kai siekiant užkardyti grėsmes valstybės saugumui būtina imtis neatidėliotinų veiksmų;
- 5) numatyti teisę žvalgybos informaciją teikti valstybės valdomoms įmonėms bei Lietuvos šaulių sąjungai;
- 6) įtvirtinti žvalgybos institucijų teisę įsigyti ir naudoti sprogmenis ir sprogstamąsias medžiagas;
- 7) numatyti galimybę apdovanoti žvalgybos pareigūnus vardiniu ginklu;
- 8) patikslinti nuostatas, kad kontrolės padaliniai, kuriuos organizuodamas žvalgybos institucijos vidaus kontrolę steigia žvalgybos institucijos vadovas, nebūtinai privalo būti tiesiogiai pavaldūs žvalgybos institucijos vadovui;
- 9) atnaujinti žvalgybos pareigūnams ir darbuotojams taikomų apribojimų sąrašą;
- 10) įstatymo lygmeniu reglamentuoti žvalgybos pareigūnų aprūpinimo sąlygas jų mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo laikotarpiu;
- 11) pakoreguoti žvalgybos pareigūnų atleidimo iš tarnybos savo iniciatyva terminus ir sąlygas;
- 12) patikslinti tarnybinės veiklos vertinimo sąlygas žvalgybos pareigūnams, laikinai perkeltiems į kitas institucijas;
- 13) įteisinti papildomas vienkartinės kompensacijas, mokamas žvalgybos pareigūnams dėl sveikatos sutrikimo, susijusio su tarnybinių pareigų atlikimu ar žvalgybos pareigūno statusu, kai įvykis, sukėlęs sveikatos sutrikimą, įvyko tarnybos metu, įskaitant vykimą į tarnybos vietą ir grįžimą iš jos;
- 14) patikslinti kompensacijos žvalgybos pareigūno žūties (mirties) ar sveikatos sutrikdymo atveju gavėjus, įtraukiant į jų sąrašą žvalgybos pareigūnų vaikus, kurie yra pilnamečiai, tačiau dar mokosi bendrojo ugdymo mokyklose;
- 15) suvienodinti žvalgybos pareigūnų, tarnaujančių pagal žvalgybos pareigūno sutartis ir tarnaujančių pagal profesinės karo tarnybos sutartis, garantijas, susijusias su materialinių pašalpų skyrimu, reintegracijos į darbo rinką baigus tarnybą priemonių taikymu; taip pat numatyti žvalgybos pareigūnams naujas socialines garantijas, kurios šiuo metu taikomos krašto apsaugos sistemoje tarnaujantiems profesinės karo tarnybos kariams: išmokas už tarnybinės veiklos vertinimo rezultatus ir kelionės iš gyvenamosios vietos į tarnybą ir atgal išlaidų atlyginimą;
- 16) numatyti galimybę žvalgybos pareigūnams, esantiems žvalgybos pareigūnų rezerve, gauti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytas specialiąsias socialines garantijas.

Siekiant suderinti Projekto ir kitų įstatymų nuostatas, parengti lydimieji įstatymų projektai – Lietuvos Respublikos valstybės gynimo tarybos įstatymo Nr. VIII-209 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo Nr. IX-705 42 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau kartu su Projektu – Įstatymų projektai).

Lietuvos Respublikos valstybės gynimo tarybos įstatymo Nr. VIII-209 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas siejamas su Projekto 10 straipsniu keičiamu Įstatymo 19 straipsniu, pagal kurį Valstybės gynimo tarybai pavedama tvirtinti išorės rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemonės vykdant žvalgybą ir jų taikymo gaires.

Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo Nr. IX-705 42 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas siejamas su Projekto 25 straipsniu keičiamu Įstatymo 57 straipsniu, pagal kurį nustatoma nauja žvalgybos pareigūnų skatinimo rūšis – apdovanojimas vardiniu ginklu.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą koordinavo Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos Teisės departamentas (direktorė Judita Nagienė, tel. +370 5 273 5545). Projektą parengė Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos Teisės skyrius (skyriaus viršininkė Audronė Jakučionienė, tel. +370 680 62 219, el. p. audronej@aotd.kam.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Projekte aptarti teisiniai santykiai

1. Įstatymo 6 straipsnyje numatytas žvalgybos institucijų veiklos tikslas apima rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių nacionaliniam saugumui šalinimą, tačiau žvalgybos sąvoka ir uždavinys neapima veiklos, skirtos nustatytoms grėsmėms šalinti, t. y. žvalgyba apima tik informacijos rinkimą, apdorojimą, vertinimą ir pateikimą nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms. Tačiau tam, kad būtų užkardytos grėsmės nacionaliniam saugumui, nepakanka tik surinkti, apdoroti, įvertinti ir pateikti informaciją, kyla būtinybė veikti nedelsiant ir imtis veiksmų nustatytiems rizikos veiksniams, pavojams ir grėsmėms šalinti.

2. Vadovaujantis Įstatymo 13 straipsnio nuostatomis, teismo sankcionuojami veiksmai atliekami tik pagal motyvuotą apygardos teismo nutartį. Tačiau žvalgybos veikloje reikia veikti operatyviai ir reaguoti greitai į besikeičiančias aplinkybes. Reagavimo terminas yra labai svarbus, kad būtų užkardytos grėsmės nacionaliniam saugumui, nes nedelsiant nepradėjus vykdyti 13 straipsnyje nurodytų veiksmų prarandama kritiškai svarbi informacija, kurios neįmanoma gauti vėliau.

3. Įstatymas nesuteikia teisės žvalgybos pareigūnams patikrinti asmens ar transporto priemonės dokumentų, taip pat atlikti daiktų patikrinimo bei laikinai jų paimiti, slapta gauti asmens pirštų atspaudų, balso, kvapo ir kitų pavyzdžių, naudoti žymėjimo būdų, siekiant juos išskirti iš rūšinių objektų visumos ir identifikuoti, atlikti žvalgybos informacijos rinkimo veiksmų, kai tokie veiksmai turi teisės pažeidimo požymių (tokias teises, rinkdami kriminalinės žvalgybos informaciją, turi kriminalinės žvalgybos subjektai), dėl to žvalgybos institucijos susiduria su problema, kai trūksta teisinių priemonių, sudarančių galimybes operatyviai nustatyti asmenų, kurių vykdoma veikla gali kelti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, tapatybes ar surinkti kitą ypač svarbią žvalgybos informaciją.

Pagal galiojančią teisinį reguliavimą susidaro situacija, kai žvalgybos institucijos turi duomenų apie veiklą, galinčią kelti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams, tačiau neturi teisės paprašyti asmens pateikti asmens dokumentų, tai apsunkina galimybę nustatyti galimai priešišką Lietuvos valstybės interesams veiklą vykdančių asmenų tapatybę, kartu reikalauja daugiau tarnybos laiko ir kitokių sąnaudų pasiekti tam pačiam rezultatui, kuris galėtų būti pasiektas per gana trumpą laiką, t. y. asmuo būtų identifikuotas pagal pateiktus asmens dokumentus.

Teisė slapta gauti asmens pirštų atspaudų, balso, kvapo ir kitų pavyzdžių būtų ypač aktuali siekiant įsitikinti asmenų tapatybės tikrumu, ypač tais atvejais, kai turima duomenų, kad asmuo gali naudoti priedangos dokumentus.

Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatyme numatyta galimybė kriminalinės žvalgybos informaciją rinkti, be kita ko, nusikalstamos veikos imitavimo būdu ir vykdant teisėsaugos

institucijos užduotį (2 straipsnio 8 dalies 6 ir 10 punktai, 14 ir 19 dalys) – šie kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdai, kaip nustatyta jų apibrėžtyse, formaliai turi nusikalstamos veikos požymių. Pažymėtina, kad vienas iš nusikalstamos veikos imitavimo modelio taikymo tikslų – apginti nuo nusikalstamo kėsینimosi į *valstybės saugumą*. Taigi, įstatymų leidėjas, įtvirtindamas tokią nuostatą, yra pripažinęs, kad ginant esminę vertybę – valstybės saugumą yra proporcinga ir pagrįsta kriminalinės žvalgybos institucijoms atlikti veiksmus, formaliai turinčius teisės pažeidimo požymių. Tačiau teisė rinkti žvalgybos informaciją atliekant veiksmus, turinčius teisės pažeidimo požymių, žvalgybos institucijoms nėra suteikta.

Atsižvelgiant į tai, kad žvalgybos institucijų pagrindinis veiklos tikslas yra stiprinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą, renkant informaciją apie pavojus ir grėsmes bei juos šalinant, ypač svarbu suteikti šioms institucijoms kiek įmanoma daugiau būdų ir galimybių surinkti reikšmingos informacijos apie grėsmes valstybės saugumui.

4. Atsižvelgdama į esamą geopolitinę situaciją, didėjančias grėsmes nacionaliniam saugumui ir būtinybę prireikus ypač operatyviai reaguoti į tokias grėsmes bendromis valstybės institucijų pajėgomis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2024 m. liepos 10 d. priėmė nutarimą Nr. 589-4 „Dėl kontržvalgybos operacijų centro sudarymo“. Vis dėlto galimybę užkardyti grėsmes nacionaliniam saugumui bendromis valstybės institucijų pajėgomis bei reikiamų įgaliojimų kriminalinės žvalgybos subjektams suteikimą vykdant bendras tokio pobūdžio operacijas ribotų teisės normų, įteisinančių tokio bendradarbiavimo principus, nebuvimas.

5. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo 35 straipsnio 8 dalimi, Lietuvos šaulių sąjunga turi teisę gauti iš visų valstybės institucijų ir įstaigų informaciją, dokumentus, duomenis, įskaitant asmens duomenis, reikalingus patikrinti, ar asmuo atitinka Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo 35 straipsnio 3 dalyje nustatytus asmens nepriekaištingos reputacijos reikalavimus, taip pat ar nėra Lietuvos šaulių sąjungos įstatymo 35 straipsnio 7 dalyje nurodytų aplinkybių, kurioms esant asmuo šalinamas iš Lietuvos šaulių sąjungos. Praktikoje susiklosto situacijos, kai Lietuvos šaulių sąjunga kreipiasi į Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentą dėl minėtiems patikrinimams reikšmingos informacijos suteikimo, tačiau Valstybės saugumo departamentas neturi teisinio pagrindo tokios informacijos perduoti, nes Lietuvos šaulių sąjunga nepatenka į Įstatymo 18 straipsnyje nustatytą subjektų, kuriems žvalgybos institucijos pagal atskirus prašymus turi teisę teikti žvalgybos informaciją, sąrašą. Analogiška problema praktikoje egzistuoja ir dėl valstybei priklausančių įmonių, kurios pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 2 straipsnio 17 dalį gali būti paslapčių subjektai arba veikti kaip paslapčių subjekto struktūros dalis. Tokioms įmonėms Valstybės saugumo departamento turima žvalgybos informacija reikalinga atliekant vidines saugumo patikras, pvz., VĮ Ignalinos atominėi elektrinei (pertvarkoma į UAB) Valstybės saugumo departamentas turi teikti žvalgybos informaciją apie tikrinamus asmenis, kurių atžvilgiu nustatytos grėsmės. Poreikis gauti žvalgybos informaciją iš Valstybės saugumo departamento gali kilti ir kitoms valstybės įmonėms, pvz.: AB „Lietuvos geležinkeliai“, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijai, AB Lietuvos paštui ir pan.

6. Įstatymas nenumato žvalgybos institucijų teisės įsigyti ir naudoti sprogmenis bei sprogstamąsias medžiagas. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo 1 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatyta, kad šio įstatymo nuostatos nereglamentuoja sprogmenų apyvartos, kurią atlieka statutinės įstaigos, tarp jų ir Valstybės saugumo departamentas. Atitinkamai specialiuosiuose įstatymuose (pvz.: Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos įstatymo 14 straipsnio 6 punkte, 27 straipsnio 2 dalies 2 punkte ir 71 straipsnyje, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 10 punkte ir 66 straipsnio 2 dalyje, Lietuvos Respublikos policijos įstatymo 28 straipsnyje, Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 29 straipsnyje) reglamentuojama sprogmenų apyvarta, kurią atlieka atitinkama statutinė įstaiga. Pažymėtina, kad sprogmenų apyvartos samprata apima ir sprogmenų įgijimą, laikymą bei naudojimą, dėl to, vadovaujantis viešosios teisės principu, žvalgybos institucijos neturi teisės įsigyti ir naudoti sprogmenų, kol tokia teisė nėra nustatyta Įstatyme.

7. Įstatymas nesuteikia teisės žvalgybos institucijos vadovui apdovanoti žvalgybos pareigūnus vardiniu ginklu (pagal Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą tokia teisė turi

Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Ministras Pirmininkas, krašto apsaugos ministras, Lietuvos kariuomenės vadas ir vidaus reikalų ministras).

8. Įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad žvalgybos informacija teikiama oficialiu dokumentu. Tačiau praktikoje, ypač per COVID-19 pandemijos laikotarpį, kai buvo apriboti kontaktiniai susitikimai, vis dažniau pristatymai nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms vyksta nuotoliniu būdu saugiu ryšiu, šių susitikimų metu perduodama žvalgybos informacija. Atsižvelgiant į tai, reikia atsisakyti apribojimo žvalgybos informaciją teikti tik oficialiu dokumentu.

9. Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad žvalgybos institucijos vadovas, organizuodamas žvalgybos institucijos vidaus kontrolę, steigia sau tiesiogiai pavaldžius kontrolės padalinius. Tačiau, atsižvelgiant į žvalgybos institucijų veiklos specifiką ir struktūrą, tiesiogiai žvalgybos institucijos vadovui pavaldžių padalinių nepakanka, kad būtų užtikrinta įvairių institucijos veiklos sričių kontrolė. Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad žvalgybos institucijos vadovas nustato lėšų, skirtų žvalgybos metodams taikyti ir teismo sankcionuojamiems veiksams atlikti, kai būtina užtikrinti žvalgybos institucijos veiklos metodų neskelbtinumą, panaudojimo tvarką. Tačiau būtina užtikrinti žvalgybos institucijos veiklos metodų neskelbtinumą ne tik renkant žvalgybos informaciją, bet ir šalinant rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes, t. y. taikant grėsmių šalinimo priemones.

10. Įstatyme numatyta, kad žvalgybos pareigūnai, pageidaudami nutraukti tarnybą savo noru, prašymą pateikia ne vėliau kaip prieš 14 kalendorinių dienų. Šis terminas yra akivaizdžiai per trumpas, kad būtų galima atkurti prarandamus personalo pajėgumus ir užtikrinti nenutrūkstamą žvalgybos institucijų veiklą.

11. Įstatymo 40 straipsnis nustato žvalgybos pareigūnams taikomus draudimus ir apribojimus. Kai kurie iš jų (draudimas būti pelno nesiekiančio juridinio asmens (pvz.: sodo bendrijos, daugiabučių namų bendrijos ir kt.) valdymo organų nariais, verstis žemės ūkio veikla ar miškininkyste) neproporcingai riboja žvalgybos pareigūnų teises. Šių draudimų atsisakymas ir kitų draudimų patikslinimas nepakenktų žvalgybos institucijos vidaus saugumui.

Valstybės saugumo departamento ir Antrojo operatyvinių tarnybų departamento prie Krašto apsaugos ministerijos atliktame grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime kaip grėsmė nacionaliniam saugumui identifikuota užsienio žvalgybos tarnybų veikla bandant verbuoti į užsienio šalis vykstančius Lietuvos gyventojus. Nustatyta, kad potencialūs verbavimo operacijų taikiniai yra prieigą prie įslaptintos informacijos turintys asmenys.

Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos žvalgybos ir saugumo tarnybos vykdo aktyvią žvalgybos veiklą šių šalių teritorijose besilankančių Lietuvos Respublikos piliečių atžvilgiu. Lietuvos Respublikos valstybės institucijų personalas, taip pat ir darbuotojai, dirbantys pagal sutartis, (toliau – darbuotojai) yra vieni iš tikslinių minėtos veiklos objektų. Per užverbuotus asmenis ir kitais būdais minėtos tarnybos nuolat siekia rinkti informaciją ir apie krašto apsaugos sistemą, karinę infrastruktūrą, šalyje vykstančias karines pratybas. Atsižvelgiant į tai, darbuotojų išvykos į šias valstybes, nepriklausomai nuo jų einamų pareigų ir turimo leidimo dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, ypač didina verbavimo ir kitos priešiškos veiklos jų atžvilgiu tikimybę bei riziką jų pačių bei disponuojamos įslaptintos ir kitos su tarnyba susijusios informacijos saugumui.

Įstatymas šiuo metu nenustato apribojimų žvalgybos institucijų darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, vykti į užsienio valstybes ar teritorijas, kuriose darbuotojo buvimas galėtų pakenkti Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui.

12. Įstatymo 43 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad pasiūstų mokyti ar tobulinti kvalifikacijos žvalgybos pareigūnų aprūpinimo sąlygas mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo laikotarpiu nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Šios sąlygos nustatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 6 d. nutarimu Nr. 198 „Dėl Žvalgybos pareigūnų, pasiūstų mokyti ar tobulinti kvalifikacijos, aprūpinimo sąlygų mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo laikotarpiu tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas Nr. 198). Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktriną, dalis Vyriausybės reguliuojamų nuostatų, t. y. žvalgybos pareigūnams taikomos socialinės garantijos, turėtų būti reglamentuotos įstatyme (Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 15 d., balandžio 5 d. nutarimai, 2001 m. spalio 30 d. nutarimas, 2011 m. liepos 7 d. nutarimas, 2019 m. balandžio 18 d. nutarimas), todėl nuostatos dėl žvalgybos pareigūnų aprūpinimo sąlygų iš Nutarimo

Nr. 198 turi būti perkeltos į Įstatymą. Pažymėtina, kad nuo 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo (toliau – KASOKTĮ) 49 straipsnio 1 dalies pakeitimui Nutarimu Nr. 198 nustatytos sąlygos pradėtos taikyti ir žvalgybos pareigūnams, tarnaujantiems pagal profesinės karo tarnybos sutartis, kuriems iki tol buvo taikomos aprūpinimo sąlygos, nustatytos KASOKTĮ 49 straipsnyje. Taip susidarė situacija, kad profesinės karo tarnybos karių, turinčių žvalgybos pareigūno statusą, aprūpinimas mokymosi laikotarpiu tapo mažesnės apimties nei kitų krašto apsaugos sistemoje tarnaujančių karių. Skirtingos aprūpinimo sąlygos turi neigiamą įtaką karių pasirinkimui tarnauti žvalgybos institucijoje.

13. Įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žvalgybos pareigūnai tarnauja žvalgybos institucijoje, iki sulaukia 55 metų. Šis reikalavimas taikomas žvalgybos institucijos direktoriui ir jo pavaduotojams. Atsižvelgiant į tai, kad žvalgybos institucijų vadovai skiriami 5 metų laikotarpiui su galimybe būti paskirti pakartotinai dar 5 metams, 55 metų amžiaus cenzu reikalavimo taikymas tampa ribojančiu veiksniu eiti žvalgybos institucijų vadovų pareigas.

14. Įstatymo 50 straipsnio 8 dalyje nėra numatyta, kaip atliekamas žvalgybos pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimas, kai jie yra laikinai perkelti į kitas institucijas. Siekiant teisinio aiškumo ir atsižvelgiant į tai, kad žvalgybos pareigūnai laikinai į kitas institucijas perkeliama esant tarnybinei būtinybei ir išlaiko žvalgybos pareigūno statusą, žvalgybos pareigūno sutartis su jais nenutraukiama ir jiems gali būti pavedamos tarnybinės užduotys, jų tarnybinės veiklos vertinimą, be kita ko, turėtų atlikti ir žvalgybos institucija. Taip pat siūloma nustatyti, kad laikinai perkeltų į karjeros valstybės tarnautojų pareigas vertinimas būtų atliekamas ir pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nuostatas, taip teisinis reguliavimas būtų suvienodintas su kitų pareigūnų, kurie laikinai perkeliama į karjeros valstybės tarnautojų pareigas (pvz., vidaus tarnybos pareigūnų, diplomatų).

15. Įstatymo 60 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad kai paaiškėja, kad tarnybinis nusižengimas turi nusikalstamos veikos požymių, tarnybinis patikrinimas sustabdomas ir tarnybinio patikrinimo medžiaga perduodama institucijai, kompetentingai tirti atitinkamas nusikalstamas veikas. Jeigu atsisakoma pradėti baudžiamąjį procesą ar asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, tarnybinis patikrinimas tęsiamas šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

Atkreiptinas dėmesys, kad teisės aktais nustatytos tvarkos pažeidimas įprastai yra pagrindas pradėti tarnybinį patikrinimą ir spręsti klausimą dėl tarnybinės atsakomybės taikymo, tačiau žvalgybos pareigūno veika gali būti pagrindas pradėti ne tik tarnybinį patikrinimą. Žvalgybos pareigūnas gali padaryti ir nusikalstamą veiką ar administracinį nusižengimą, o šie pažeidimai nagrinėjami specialia įstatymuose nustatyta tvarka. Taigi, tais atvejais, kai ta pati žvalgybos pareigūno veika yra ne tik tarnybinio patikrinimo, bet ir ikiteisminio tyrimo ar administracinės teisenos dalykas, kyla atitinkamų teisinių tyrimų santykio klausimas. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad tarnybinis patikrinimas yra sustabdomas tik nustačius nusikalstamos veikos požymių, todėl susidaro situacija, kai tarnybinio patikrinimo metu žvalgybos pareigūno veikoje nustačius administracinio nusižengimo požymių ir nesustabdžius patikrinimo galima sulaukti skirtingų institucijų prieštarų sprendimų dėl tos pačios veikos. Be to, sprendžiant tarnybinio patikrinimo baigties ir tarnybinės nuobaudos skyrimo klausimą, prejudicinės reikšmės gali turėti ir administracinės teisenos baigtis.

Šiuo metu galiojančioje Įstatymo redakcijoje nėra atskirties tarp baudžiamosios ir administracinės atsakomybės sprendžiant pareigūno nušalinimo nuo pareigų klausimą, kai jis įtariamas padaręs nusikalstamą veiką ar administracinį nusižengimą, kuriuo pažemino žvalgybos pareigūno vardą, todėl nėra pagrindo taikyti skirtingą tyrimo procesą ir atliekant tarnybinį patikrinimą dėl minėtų veikų.

Siekiant teisinio aiškumo, siūloma numatyti, kad kai paaiškėja, kad tarnybinis nusižengimas turi administracinio nusižengimo požymių, būtų taikomas analogiškas tyrimo procesas, kaip ir nustačius nusikalstamos veikos požymių.

16. Įstatymo 64¹ straipsnis tikslintinas derinant jį su nuo 2023 m. liepos 1 d. įsigaliojusia nauja žvalgybos pareigūnų tarnybos apmokėjimo sistema, pagal kurią žvalgybos pareigūnų tarnybinį atlyginimą sudaro ne tik pareiginė alga ir priedas už tarnybos stažą, tačiau ir priemokos. Siūloma 64¹ straipsnio 1 dalyje nustatyti, kad tarnybos užsienyje laikotarpiu žvalgybos pareigūnui mokamas šiame įstatyme nustatytas tarnybinis atlyginimas.

17. Įstatymo 69 straipsnyje nustatyti kompensacijų, mokamų žvalgybos pareigūnų sveikatos sutrikimo dėl priežasčių, susijusių su tarnybinių pareigų atlikimu ar žvalgybos pareigūno statusu, atvejais, sąlygos ir dydžiai. Tačiau nenumatyta vienkartinės kompensacijos mokėjimas, kai žvalgybos pareigūnui po sveikatos sutrikimo neliko liekamųjų reiškinių arba liko liekamųjų reiškinių, tačiau dėl to nesumažėjo žvalgybos pareigūno tinkamumas tarnybai pagal sveikatos būklę, arba liko liekamųjų reiškinių ir dėl to sumažėjo žvalgybos pareigūno tinkamumas tarnybai pagal sveikatos būklę, tačiau žvalgybos pareigūnas neįgijo teisės į vienkartinę kompensaciją pagal kitas Įstatymo 69 straipsnio dalis, ir įvykis, sukėlęs sveikatos sutrikimą, įvyko tarnybos metu, įskaitant vykimą į tarnybos vietą ir grįžimą iš jos.

Įstatymo 69 straipsnio 1 dalyje išvardyti asmenys, kurie gautų kompensaciją žvalgybos pareigūnui žuvus (mirus) dėl tarnybos. Tarp jų išvardyti nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) ir besimokantys nustatyta tvarka įregistruotų mokymo įstaigų nuolatinėse studijose. Toks reglamentavimas neapima žvalgybos pareigūno vaikų (įvaikių), kurie yra pilnamečiai ir dar mokosi bendrojo ugdymo mokyklose.

18. Įstatymo 70 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žvalgybos pareigūnams, kurių materialinė būklė tapo sunki dėl šeimos nario ligos ar mirties, gali būti skiriama pašalpa. Šeimos nario sąvoka vartojama tik Įstatymo 64¹ straipsnio, susijusio su žvalgybos pareigūno aprūpinimu tarnybos užsienyje laikotarpiu, kontekste. Todėl nėra aišku, dėl kokių šeimos narių ligos ar mirties galėtų būti skiriama pašalpa.

19. Šiuo metu Įstatymo 71 straipsnyje numatyta, kad specialiosios socialinės garantijos, kurias nustato Vyriausybė, taikomos žvalgybos pareigūnams ir slaptiesiems bendradarbiams. Jos netaikomos žvalgybos pareigūnams, kurie yra paskirti į žvalgybos pareigūnų rezervą ir vykdo paskirtas užduotis.

20. KASOKTĮ nustatytos socialinės garantijos, tokios kaip: integracijos į darbo rinką baigus tarnybą priemonės (taikomos tik žvalgybos pareigūnams, tarnaujantiems pagal profesinės karo tarnybos sutartis), išmokos už kiekvieną 5 metų tarnybos laikotarpį, atsižvelgiant į tarnybos vertinimo rezultatus, ir kelionės iš gyvenamosios vietos į tarnybą ir atgal išlaidų atlyginimas, netaikomos žvalgybos pareigūnams, tuo tarpu minėtos socialinės garantijos taikomos profesinės karo tarnybos kariams. Socialinių garantijų nevienodumas neskatina asmenų rinktis tarnybą žvalgybos institucijoje. Karinės ekspertizės trūkumas daro neigiamą įtaką žvalgybos institucijos veiklos efektyvumui pastarojo meto geopolitinės aplinkos kontekste.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Projektu siūloma papildyti žvalgybos sąvoką veikla, kuria siekiama šalinti išorės rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes nacionaliniam saugumui. Žvalgybos veiklos išplėtimas sudarytų sąlygas efektyviau įgyvendinti žvalgybos institucijų veiklos tikslą – stiprinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą. Nustatytų grėsmių užkardymas laiku leistų ne tik stiprinti nacionalinį saugumą, bet ir išvengti galimų pasikėsinimų į Lietuvos suverenitetą, teritorijos neliečiamybę, vientisumą, konstitucinę santvarką. Išorės rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemonės ir jų taikymo gaires tvirtintų Valstybės gynimo taryba.

2. Projektu siūloma Įstatyme įtvirtinti nuostatą, kad išskirtiniais atvejais, kai siekiant užkardyti pavojus ir grėsmes, galinčius padaryti žalą Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir valstybės interesams, būtina imtis neatidėliotinų veiksmų, žvalgybos institucijos vadovas ar jo įgaliotas pavaduotojas gali priimti sprendimą dėl Įstatymo 13 straipsnyje nurodytų veiksmų (išskyrus atvejus, kai vykdam žvalgybos institucijos užduotį planuojama atlikti nusikalstamos veikos požymių turinčias veikas) atlikimo be išankstinės teismo nutarties. Ne vėliau kaip per 24 valandas nuo sprendimo priėmimo žvalgybos institucija privalėtų pateikti motyvuotą teikimą apygardos teismo teisėjui, kad šis įvertintų veiksmų teisėtumą ir būtinumo pagrįstumą. Jei teisėjas veiksmų nepatvirtintų, visa gauta informacija nedelsiant būtų sunaikinama, apie tai informuojamas žvalgybos kontrolierius, kuris turėtų teisę susipažinti su visa medžiaga ir gauti patvirtinimą, kad informacija sunaikinta. Pažymėtina, kad žvalgybos institucijos užduotis, kai žvalgybos institucija planuoja atlikti nusikalstamos veikos

požymių turinčias veikas, galėtų būti vykdoma tik gavus teismo sankciją, o kitais atvejais, t. y. kai būtų planuojama atlikti kitus nei nusikalstama veika teisės pažeidimus (administracinio nusižengimo, drausmės pažeidimo, civilinės teisės pažeidimo (delikto) požymių turinčius teisės pažeidimus), atsižvelgiant į mažą tokių teisės pažeidimų pavojingumo laipsnį ir siekiamus tikslus (saugotinus gėrius), Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies nuostata galėtų būti taikoma.

Šios nuostatos tikslas – sudaryti teisinį pagrindą žvalgybos institucijoms neatidėliotinais atvejais imtis būtinų veiksmų, kai susidaro tiesioginė grėsmė Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ar kitiems valstybės interesams ir kai dėl laiko stokos ar kitų objektyvių priežasčių neįmanoma iš anksto gauti teismo sankcijos. Projektu siekiama užtikrinti, kad žvalgybos institucijos galėtų veikti operatyviai, tačiau kartu išliktų teisinė ir institucinė šių veiksmų kontrolė.

Pastarųjų metų geopolitinė situacija ir priešiškų užsienio valstybių agresyvūs veiksmai, keliantys grėsmę gyvybiniais ir pirmacilams valstybės saugumo interesams, bei šių valstybių žvalgybos tarnybų veikimo metodai tam tikrais atvejais reikalauja imtis neatidėliotinų veiksmų, kad būtų užkardytos grėsmės nacionaliniam saugumui. Žvalgybos institucijos vykdo veiklą, kuri dažnai susijusi su greitai besikeičiančiomis grėsmėmis valstybės saugumui – kibernetinėmis atakomis, teroristinėmis grėsmėmis, slaptos informacijos nutekėjimu, užsienio žvalgybų veikla. Kai kuriais atvejais šios grėsmės gali materializuotis per labai trumpą laiką, todėl būtina sudaryti sąlygas institucijoms veikti neatidėliotinai. Pasitaiko atvejų, kai nedelsiant nepradėjus vykdyti Įstatymo 13 straipsnyje nurodytų veiksmų prarandama kritiškai svarbi informacija, kurios neįmanoma gauti vėliau, o kreiptis į teismą dėl veiksmų sankcionavimo nėra jokių galimybių. Pažymėtina, kad teisė neatidėliotinais atvejais atlikti asmens teisę į privatumą ribojančius veiksmus dėl teismo sankcijos kreipiantis per 24 valandas nuo tokių veiksmų atlikimo yra nustatytas Kriminalinės žvalgybos įstatyme (9 straipsnio 2 dalyje, 10 straipsnio 2 dalyje, 11 straipsnio 2 dalyje, 12 straipsnio 2 dalyje). Vertintina, kad Projektu siūlomas nustatyti teisinis reguliavimas atitinka konstitucinę doktriną: motyvuota teismo nutartis, kaip asmens teisės į privatumą ribojimo legitimizavimas, yra privaloma aiškiai apibrėžtomis sąlygomis – per 24 valandas nuo tokių veiksmų atlikimo, o pareiga asmens duomenis sunaikinti teismo sankcijos negavus užtikrina asmens privatumo apsaugą. Be to, tokia nuostata *būtina demokratinėje visuomenėje* siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves bei kitas konstitucines vertybes, t. y. asmens teisę į privatumą neturėtų būti laikytina aukštesne vertybe už valstybės apsaugą nuo pavojų ir grėsmių, galinčių turėti reikšmės valstybės suverenitetui, teritorijos neliečiamybei, konstitucinei santvarkai. Pažymėtina, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra pasisakęs, kad bet koks asmens duomenų apsaugos apribojimas turi būti siejamas su išankstine teismo arba nepriklausomos administracinės institucijos vykdoma kontrole, išskyrus tinkamai pagrįstus skubos atvejus, kai ši kontrolė turi būti vykdoma per trumpą laiką (žr. ESTT 2024 m. spalio 4 d. sprendimą byloje C-548/21, 101–105 punktai). Taigi, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas minėtame sprendime pripažįsta, kad tam tikrais atvejais prieiga prie asmens duomenų, kuri kelia didelio ar net ypač didelio duomenų subjekto pagrindinių teisių suvaržymo pavojų, yra teisėta ir be išankstinės teismo ar nepriklausomos administracinės institucijos kontrolės, jeigu išpildomi šie reikalavimai: 1) tai yra tinkamai pagrįstas skubos atvejis, 2) per trumpą laiką yra atliekama kontrolė. Pažymėtina, kad Įstatymo projekte įtvirtintos nuostatos atitinka šiuos kriterijus, t. y. teisę vykdyti Įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus žvalgybos institucijos vadovo ar jo įgalioto pavaduotojo sprendimu suteikiama tik tais atvejais, kai, siekiant užkardyti rizikos veiksnius, pavojus ir grėsmes Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir valstybės interesams, būtina imtis *neatidėliotinų* veiksmų. Be to, numatytas įpareigojimas žvalgybos institucijai per 24 valandas pateikti įgaliotam apygardos teismo teisėjui motyvuotą teikimą dėl nurodytų veiksmų teisėtumo ir būtinumo patvirtinimo. Jeigu teisėjas nepatvirtina nurodytų veiksmų teisėtumo ir būtinumo motyvuota nutartimi, gauta informacija nedelsiant sunaikinama.

Įstatyme kartu siūloma įtvirtinti saugiklius, kurie užtikrintų, kad šia teise žvalgybos institucijos naudotųsi griežtai laikydamosi žmogaus teisių apsaugos standartų ir tik išimtiniais atvejais, kai būtina nedelsiant vykdyti kritiškai būtinus veiksmus. Numatoma, kad teisėjui nepatvirtinus nurodytų veiksmų teisėtumo ir pagrįstumo motyvuota nutartimi žvalgybos institucija nedelsdama apie tai informuotų žvalgybos kontrolierių ir pateiktų jam žvalgybos institucijos teikimo dėl šių veiksmų teisėtumo ar pagrįstumo patvirtinimo motyvuota nutartimi ir teisėjo sprendimo

kopijas, taip pat patvirtinimą, kad gauta informacija yra sunaikinta. Taip pat įtvirtinama žvalgybos institucijų pareiga žvalgybos kontrolieriaus prašymu teikti jam informaciją apie tai, kokie 13 straipsnio 1 dalyje nurodyti veiksmai buvo vykdomi neatidėliotinai, bei motyvus, kodėl šiuos veiksmus buvo būtina vykdyti pagal žvalgybos institucijos vadovo ar jo įgalioto pavaduotojo nutarimą.

Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad žmogaus teisė į privatumą nėra absoliuti; pagal Konstituciją riboti konstitucinę žmogaus teisę į privatumą galima, jeigu yra laikomasi iš Konstitucijos kylančių žmogaus teisių ir laisvių ribojimo bendrųjų reikalavimų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje, siekiant apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis ir jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo 2023 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. KT83-N9/2023). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad prioritetinė valstybės valdžios ir visų piliečių pareiga yra saugoti vienas svarbiausių konstitucinių vertybių – valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką (pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. nutarimas). Taigi, atsižvelgiant į augančias grėsmes nacionaliniam saugumui bei priešiškų užsienio valstybių veikimo metodus, taip pat į tai, kad valstybės saugumas laikytinas viena svarbiausių konstitucinių vertybių, Projektu siūlomas reguliavimas atitinka konstitucinius žmogaus teisės į privatumą ribojimo principus. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos teisės aktuose jau yra įtvirtinta teisė ginant esminę vertybę – nacionalinį saugumą – neatidėliotinais atvejais be teismo sankcijos riboti konstitucinę žmogaus teisę į privatą gyvenimą. Pavyzdžiui, Kriminalinės žvalgybos įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad neatidėliotinais atvejais, kai *iškyla pavojus valstybės saugumui*, leidžiama patekti į asmens būstą, tarnybines ir kitas patalpas, uždaras teritorijas, transporto priemones, taip pat atlikti jų apžiūrą, paimti tirti dokumentus, daiktus, medžiagų pavyzdžius, kitus kriminalinei žvalgybai reikalingus objektus ir juos apžiūrėti vadovaujantis prokuroro nutarimu.

Taigi, siūlomas teisinis reguliavimas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir atitinka tarptautinius žmogaus teisių apsaugos standartus.

Pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnį valstybės gali riboti asmens privataus gyvenimo neliečiamumą, kai tai būtina demokratinėje visuomenėje, siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą, viešąją tvarką ar užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (pvz., bylose *Klass ir kiti prieš Vokietiją*, *Roman Zakharov prieš Rusiją*, *Szabó ir Vissy prieš Vengriją*) pripažįstama, kad žvalgybos veikla gali būti teisėta, jei ji grindžiama įstatymu, yra proporcinga siekiamiems tikslams ir taikoma veiksminga teisinė kontrolė. Projekte nustatoma būtent tokia kontrolės sistema: 1) aiškiai apibrėžiami išimtiniai atvejai, kai leidžiama veikti be išankstinės sankcijos; 2) reikalaujama, kad sprendimą per 24 valandas patikrintų teismas; 3) numatyta nepriklausomo žvalgybos kontrolieriaus priežiūra; 4) nustatyta pareiga sunaikinti informaciją, jei veiksmai nepripažįstami teisėtais.

Tokie saugikliai atitinka proporcingumo principą, numatytą tiek Konstitucijoje, tiek Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose, kurie reglamentuoja teisę į privatą gyvenimą ir asmens duomenų apsaugą.

3. Projektu siūloma žvalgybos institucijoms suteikti šiuos įgaliojimus, būtinus efektyviam uždavinių įgyvendinimui užtikrinti nuolat augančių ir kintančių grėsmių nacionaliniam saugumui kontekste:

3.1. Turint duomenų, kad asmuo kelia riziką ar grėsmę nacionaliniam saugumui, bei siekiant užkardyti šias rizikas ar grėsmes, tikrinti asmenų, transporto priemonių, krovinių, ginklų ar kitų daiktų dokumentus, atlikti daiktų patikrą ir laikinai, kol būtina atlikti patikrinimo veiksmus, juos paimti (pažymėtina, kad šia teise bus galima naudotis tik tuomet, kai bus turima duomenų, kad asmuo kelia riziką ar grėsmę nacionaliniam saugumui, bei siekiant užkardyti šias rizikas ar grėsmes, be to, naudojimasis šia teise nėra slaptas, todėl asmuo, manantis, kad jo teisės buvo nepagrįstai pažeistos ar šia teise buvo piktnaudžiaujama, turės teisę savo teises ginti ne tik teisme, tačiau ir paduoti skundą specialiai žvalgybos kontrolės institucijai – žvalgybos kontrolieriui). Paminėtina, kad tokią teisę turi dauguma statutinių pareigūnų (Policijos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktai, Specialiųjų tyrimų tarnybos įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 6 ir 8 punktai ir kt.). Įtvirtinus žvalgybos pareigūno

teisę reikalauti pateikti asmens dokumentus ir daiktus patikrai atlikti, pagal galiojančią reguliavimą už tokio reikalavimo nevykdymą asmuo galėtų būti traukiamas administracinė atsakomybė už teisėtų pareigūno reikalavimų nevykdymą.

3.2. Slapta gauti asmens pirštų atspaudų, balso, kvapo ir kitų pavyzdžių (ši teisė ypač aktuali siekiant įsitikinti asmenų tapatybės tikrumu tais atvejais, kai turima duomenų, kad asmuo gali naudoti priedangos dokumentus).

3.3. Naudoti bet kokio pobūdžio medžiagas ar kitus žymėjimo būdus, nesukeliantis pavojaus žmogaus gyvybei ar sveikatai, skirtus įvairiems objektams žymėti, siekiant juos išskirti iš rūšinių objektų visumos ir identifikuoti (ši teisė būtina siekiant surinkti patikimą žvalgybos informaciją, t. y. įsitikinti, kad tam tikrus veiksmus atliko, pavyzdžiui, pinigus už įslaptintos informacijos perdavimą priėmė, konkretus asmuo).

3.4. Vykdyti žvalgybos institucijos užduotį teismo sankcionuojamu žvalgybos informacijos rinkimo būdu. Renkant žvalgybos informaciją susiduriama su atvejais, kai surinkti informaciją apie rizikos veiksmus, pavojus ar grėsmes nacionaliniam saugumui įmanoma tik išitraukiant į kitų asmenų galimai neteisėtą veiklą arba imituojant teisės pažeidimą, tad tokio žvalgybos informacijos rinkimo būdo įteisinimas užtikrins galimybę efektyviau surinkti informaciją apie grėsmes nacionaliniam saugumui. Projektu žvalgybos institucijos užduotį siūloma apibrėžti kaip užduotį, vykdomą žvalgybos informacijos rinkimo būdu, formaliai turinčiu teisės pažeidimo požymių ir atliekamą siekiant apginti valstybę nuo pavojų ir grėsmių, galinčių turėti reikšmės valstybės suverenitetui, teritorijos neliečiamybei ir vientisumui, konstitucinei santvarkai, valstybės interesams, gynybinei ir ekonominei galiai. Įstatymo 13 straipsnį siūloma papildyti nuostatomis, pagal kurias motyvuotoje apygardos teismo nutartyje, be kita ko, turėtų būti nurodytos veiksmų ribos pagal Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytas nusikalstamas veikas ir (ar) kitų teisės pažeidimų požymius, taip pat duomenys apie asmenis, kurie atliks žvalgybos institucijos užduoties veiksmus. Projektu siūloma nustatyti, kad draudžiama veikti vykdant žvalgybos institucijos užduotį, jeigu tai kelia tiesioginį pavojų žmogaus gyvybei, sveikatai ar gali sukelti kitų sunkių padarinių, taip pat draudžiama provokuoti kitą asmenį padaryti teisės pažeidimą.

4. Projektu siūloma papildyti Įstatymo 9 straipsnį ir įtvirtinti žvalgybos institucijų teisę pasitelkti kriminalinės žvalgybos pagrindines institucijas ir (ar) kriminalinės žvalgybos subjektus teikti pagalbą įgyvendinant žvalgybos institucijų uždavinius tais atvejais, kai siekiamos užkardyti pavojus ir grėsmes Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui ir valstybės interesams žvalgybos institucijos neturi tam pajėgumų. Vyriausybė nustatytų grėsmių indikatorius, kuriais vadovaujantis būtų vertinama, ar būtinas minėtų institucijų pasitelkimas žvalgybos institucijų užduotims vykdyti. Kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos ir (ar) kriminalinės žvalgybos subjektai pagalbą teiktų skirdami žmogiškuosius išteklius ir (ar) technines priemones. Teikdami pagalbą pasitelktų kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ir (ar) kriminalinės žvalgybos subjektų pareigūnai turėtų tokius įgaliojimus, kokius Įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 1–5 punktų pagrindu turi žvalgybos pareigūnai, ir atsakytų už atliekamų veiksmų teisėtumą. Kriminalinės žvalgybos pagrindinės institucijos ir (ar) kriminalinės žvalgybos subjektai būtų pasitelkiami, pagalba žvalgybos institucijoms vykdančioms jų įgaliojimus teikiama, veiksmai derinami ir asmens duomenys tvarkomi Vyriausybės nustatyta tvarka.

5. Projektu siūloma išplėsti Įstatymo 18 straipsnyje nustatytą subjektų, kuriems žvalgybos institucijos pagal atskirus prašymus turi teisę teikti žvalgybos informaciją, sąrašą ir numatyti galimybę žvalgybos informaciją teikti valstybei priklausančioms įmonėms ir valstybės remiamiems nacionalinį saugumą ir gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą padedantiems užtikrinti juridiniams asmenims (tokia formuluotė pasirenkama atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio 24 skyriaus nuostatą, kurioje įtvirtinta, kad „Lietuvos šaulių sąjunga yra valstybės remiama ir padedanti užtikrinti nacionalinį saugumą ir gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą savanoriška ir savaveiksmė sukurta asociacija“). Priėmus tokius Įstatymo pakeitimus bus teisinis pagrindas informaciją pateikti Lietuvos šaulių sąjungai, kai tai būtina siekiant įvertinti kandidato į Lietuvos šaulių sąjungos narius ar nario atitiktį nepriekaištingos reputacijos reikalavimams, taip pat valstybės įmonėms, kai tai būtina jų, kaip paslapčių subjektų, teisėms užtikrinti. Įstatymo 18 straipsnyje nenurodant konkretaus juridinio

asmens (Lietuvos šaulių sąjungos), sudaromos prielaidos žvalgybos informaciją teikti ir kitiems juridiniams asmenims, jei jiems įstatymu būtų suteiktas atitinkamas statusas – valstybės remiamas nacionalinį saugumą ir gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą padedantis užtikrinti juridinis asmuo.

6. Projektu siūloma pakeisti Įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 17 punktą, devintojo skirsnio pavadinimą ir 49 straipsnį, siekiant suteikti žvalgybos institucijoms teisę įsigyti ir naudoti sprogmenis bei sprogstamąsias medžiagas. Projekte numatoma, kad sprogmenys ar sprogstamosios medžiagos galėtų būti naudojami atremiant ginkluotus žvalgybos institucijų statinių (įskaitant patalpas), teritorijų ar transporto priemonių užpuolimus, taikant rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemones (šias priemones, vadovaujantis Projektu keičiamu Įstatymo 19 straipsniu, tvirtintu Valstybės gynimo taryba), taip pat naikinant žvalgybos institucijos disponuojamą įslaptintą informaciją ar žvalgybos institucijos valdomą ir naudojamą turtą, jei iškyla reali grėsmė, kad įslaptinta informacija ar turtas gali būti perimti, prarasti ar atskleisti ir taip padaryta žala nacionalinio saugumo interesams.

7. Projektu siūloma papildyti Įstatymo 57 straipsnį („Žvalgybos pareigūnų skatinimas ir apdovanojimas“) ir numatyti galimybę žvalgybos pareigūną už pavyzdingą tarnybą apdovanoti vardiniu ginklu.

8. Projektu siūloma atsisakyti Įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje numatyto apribojimo žvalgybos informaciją teikti tik oficialiu dokumentu. Įtvirtinus galimybę teikti informaciją ir kitais būdais, pateikimo faktą fiksuojant žvalgybos institucijos vadovo nustatyta tvarka, būtų užtikrintas operatyvesnis žvalgybos informacijos pateikimas.

9. Projektu siūloma Įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje atsisakyti nuostatos, kad kontrolės padaliniai turi būti tiesiogiai pavaldūs žvalgybos institucijos vadovui, tai sudarytų sąlygas žvalgybos institucijos vadovui pasirinkti ir kitus padalinius pagal jų kompetenciją, kurie būtų įgalioti atlikti kontrolės funkcijas, taip būtų užtikrintas kontrolės mechanizmo efektyvumas. Taip pat siūloma papildyti Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir suteikti žvalgybos institucijos vadovui teisę nustatyti ne tik lėšų, skirtų žvalgybos metodams taikyti ir teismo sankcionuojamiems veiksams atlikti, bet ir lėšų, skirtų rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemonėms taikyti, naudojimo tvarką. Toks reglamentavimas ne tik atitiktų žvalgybos institucijų veiklos specifiką, bet ir užtikrintų žvalgybos institucijos veiklos slaptumą bei saugumą.

10. Projektu siūloma nustatyti ilgesnį įspėjimo nutraukti tarnybą savo noru terminą, numatytą Įstatymo 55 straipsnyje, t. y. vietoj 14 kalendorinių dienų įrašyti 20 darbo dienų, taip pat papildyti nauju įspėjimo terminu, kai dėl grėsmių Lietuvos nacionaliniam saugumui paskelbiama ekstremalioji situacija, nepaprastoji padėtis ar mobilizacija, kai apie tarnybos nutraukimą būtų privalu pranešti ne vėliau kaip prieš 40 darbo dienų. Toks reguliavimas padėtų užtikrinti nenutrūkstamą žvalgybos institucijos veiklos tęstinumą, kuo greičiau atkuriant praradimus personalo pajėgumus.

11. Projektu siūloma atnaujinti / patikslinti apribojimų ir draudimų, nustatytų Įstatymo 40 straipsnyje, sąrašą, ir atsisakyti šių draudimų: gauti pajamų iš nekilnojamojo ir kilnojamojo turto, piniginių lėšų, vertybinių popierių, pajų ir su jais susijusių sandorių, jeigu tai atliekama versliškai, verstis žemės ūkio veikla ir miškininkyste; papildyti sąrašą naujais draudimais: draudimu valdyti pagal įgaliojimą kito asmens, išskyrus šeimos narį, akcijas, turėti akcijų, suteikiančių 20 ir daugiau procentų balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, taip pat draudimu darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartį, ne darbo tikslais vykti į užsienio valstybes ar teritorijas, kurių sąrašą tvirtina žvalgybos institucijos vadovas; numatyti žvalgybos pareigūnams galimybę, gavus žvalgybos institucijos vadovo pritarimą, būti pelno nesiekiančio juridinio asmens valdymo organo nariu. Neproporcingų vidaus saugumo užtikrinimui apribojimų atsisakymas sudarytų sąlygas pritraukti į tarnybą žvalgybos institucijoje daugiau kompetentingo personalo.

12. Įstatymo 43 straipsnio pakeitimu siekiama Įstatymo lygmeniu reglamentuoti žvalgybos pareigūnų aprūpinimo sąlygas profesinio parengimo, mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo laikotarpiu ir šias nuostatas perkelti iš Nutarimo Nr. 198 į Įstatymą, taip pat papildyti naujomis garantijomis, kurios iki 2023 m. gruodžio 31 d. buvo taikomos žvalgybos pareigūnams, tarnaujantiems pagal profesinės karo tarnybos sutartį, tačiau nebetaikomos nuo 2024 m. sausio 1 d., įsigaliojus KASOKTĮ 49 straipsnio 1 dalies pakeitimui ir pradėjus jiems taikyti Nutarimu Nr. 198

nustatytas aprūpinimo sąlygas. Pakeitimu siekiama suvienodinti žvalgybos pareigūnų ir profesinės karo tarnybos karių aprūpinimo mokymosi laikotarpiu sąlygas ir numatyti galimybę apmokėti tokias išlaidas, kokios yra nustatytos KASOKTĮ 49 straipsnyje: mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo mokesčiai, užsienio kalbos mokėjimo lygio nustatymo, tarnybai būtinų sertifikatų išdavimo ar kvalifikacinių egzaminų, reikalingų jiems gauti, laikymo išlaidas, taip pat skirti išmoką žvalgybos pareigūnams, naudojantiems netarnybinį automobilį tarnybos reikmėms, apmokėti šeimos narių kelionės ir kelionės draudimo išlaidas, kai žvalgybos pareigūnai siunčiami mokytis ilgiau negu 6 mėnesius ir kai kursų organizatorius rekomenduoja atvykti su šeima, taip pat apmokėti žvalgybos pareigūnų kelionės į Lietuvos Respubliką ir atgal bei kelionės draudimo išlaidas užsienio valstybėse esančių mokymo institucijų mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo programoje numatytų ilgesnių kaip savaitės trukmės atostogų metu ar jų prašymu suteikus atostogas, kai atsiranda svarbių šeiminių aplinkybių (tėvų (įtėvių), vaikų (įvaikių, globotinių, rūpintinių), brolių (įbrolių), seserų (įseserių), sutuoktinio (sugyventinio), išlaikytinių sunki liga ar mirtis, vaiko (vaikų) gimimas).

Pagal patikslintą Įstatymo 43 straipsnio formuluotę, žvalgybos pareigūnams, pasiūstiems mokytis ar tobulinti kvalifikacijos, be šiame straipsnyje nurodytų išlaidų, taip pat apmokami dienpinigiai ir kitos komandiruočių išlaidos, nustatytos Vyriausybės, t. y. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 526 „Dėl dienpinigių ir kitų komandiruočių išlaidų apmokėjimo“ (toliau – LRV nutarimas Nr. 526). Visos kariam apmokamos išlaidos yra nurodytos KASOKTĮ 49 straipsnyje, tačiau jos iš esmės nesiskiria nuo išlaidų, nurodytų Įstatymo 43 straipsnyje ir LRV nutarime Nr. 526:

12.1. Kariam dienpinigiai kvalifikacijos tobulinimo ar mokymosi laikotarpiu Lietuvos Respublikoje nemokami, kadangi KASOKTĮ 63 straipsnio 8 dalyje nustatyta, jog kariai aprūpinami arba iš dalies aprūpinami maistu pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatytas fiziologines mitybos normas arba jiems mokama maitinimosi išlaidų pinigine kompensacija. Žvalgybos pareigūnai maistu neaprūpinami bei maitinimosi išlaidų pinigine kompensacija nemokama, todėl Įstatymo 43 straipsnyje numatyta, kad dienpinigiai žvalgybos pareigūnams bus mokami visais atvejais, išskyrus už atostogų dienas, būtas Lietuvoje.

12.2. KASOKTĮ 49 straipsnio 4 ir 5 dalyse minimos „registravimosi išlaidos“ atitinkamai numatytos LRV nutarimo Nr. 526 7.9 ir 17.6 papunkčiuose.

12.3. KASOKTĮ 49 straipsnio 5 dalyje minimos draudimo išlaidos (pvz., sveikatos draudimas, kelionės bagažo draudimas, civilinės atsakomybės draudimas) atitinkamai detalizuotos LRV nutarimo Nr. 526 7.4 papunktyje.

12.4. KASOKTĮ 49 straipsnio 5 dalyje išskiriamos ir miesto (ekologinio) mokesčio, būtinų skiepų ir vaistų nuo užkrečiamųjų ligų įsigijimo išlaidos atitinkamai numatytos LRV nutarimo Nr. 526 7.11 papunktyje.

12.5. KASOKTĮ 49 straipsnio 5 dalyje minimos ryšio išlaidos atitinkamai numatytos LRV nutarimo Nr. 526 7.7 ir 17.5 papunkčiuose, tačiau nenustatyti šių išlaidų ribojimai, atsižvelgiant į žvalgybos pareigūnų veiklos specifiką.

12.6. KASOKTĮ 49 straipsnio 8 dalyje minimas komisinis atlyginimas ir registracijos į reisą išlaidos, o 9 dalyje – valiutos keitimo išlaidos atitinkamai numatytos LRV nutarimo Nr. 526 7.10 ir 7.11 papunkčiuose.

13. Projektu siūloma 55 metų amžiaus cenzo reikalavimo netaikyti žvalgybos institucijos direktoriui ir jo pavaduotojams, siekiant neapriboti galimybių jiems tarnauti visą 5 metų kadenciją su galimybe ją pratęsti. Neapriboti amžiaus cenzo siekiama dar ir tuo tikslu, kad skiriantys į pareigas atitinkamai Lietuvos Respublikos Prezidentas ar krašto apsaugos ministras galėtų pasirinkti labiausiai jiems tinkamą kandidatą.

14. Projektu Įstatymo 50 straipsnio 8 dalis tikslinama nustatant, kad žvalgybos pareigūnų, laikinai perkeltų į kitas institucijas, tarnybinės veiklos vertinimas atliekamas Įstatymo nustatyta tvarka, o laikinai perkeltų į karjeros valstybės tarnautojų pareigas vertinimą taip pat atlieka valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga, į kurią žvalgybos pareigūnas perkeltas, *mutatis mutandis* taikant Valstybės tarnybos įstatymo nuostatas. Projektu siūlomas Įstatymo 64 straipsnio 20 dalyje nurodytas išmokas už kiekvieną 5 metų tarnybos laikotarpį, atsižvelgiant į tarnybos vertinimo rezultatus,

žvalgybos pareigūnams moka žvalgybos institucija, pasibaigus perkėlimo į karjeros valstybės tarnautojo pareigas laikotarpiui.

15. Įstatymo 60 straipsnio 5 dalies pakeitimu siekiama teisinio reguliavimo aiškumo, numatant veiksmus, kurie turi būti atlikti, kai paaiškėja, kad tarnybinis nusižengimas turi administracinio nusižengimo požymių. Siūlomas teisinis reguliavimas jau yra taikomas reglamentuojant vidaus tarnybos sistemos, Lietuvos Respublikos vadovybės apsaugos tarnybos, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnų tarnybinių patikrinimų atlikimo procesą.

16. Projektu Įstatymo 64¹ straipsnio 1 dalis tikslinama ir vietoj tarnybos užsienyje laikotarpiu mokamos pareiginės algos ir priedo už tarnybos stažą įrašomas tarnybinis atlyginimas.

17. Įstatymo 69 straipsnio pakeitimu nustatomos papildomos vienkartinės kompensacijos žvalgybos pareigūnams sunkaus, apysunkio ar lengvo sveikatos sutrikimo atveju, kai po gydymo ir laikinojo nedarbingumo termino pabaigos neliko liekamųjų reiškinių arba liko liekamųjų reiškinių, tačiau nesumažėjo žvalgybos pareigūno tinkamumas tarnybai pagal sveikatos būklę, arba liko liekamųjų reiškinių ir dėl to sumažėjo žvalgybos pareigūno tinkamumas tarnybai pagal sveikatos būklę ir įvykis, sukėlęs sveikatos sutrikimą, įvyko tarnybos metu, įskaitant vykimą į tarnybą ir iš jos. Siūloma nustatyti, kad sunkaus, apysunkio ar lengvo sveikatos sutrikimo atveju žvalgybos pareigūnui būtų mokama atitinkamai 1,87, 1,09 arba 0,32 vidutinio tarnybinio atlyginimo vienkartinė kompensacija, tačiau neviršijant Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme nustatytos vienkartinės kompensacijos, mokamos terminuotai netekus iki 20 proc. dalyvumo (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – darbingumo), t. y. mažiausios vienkartinės kompensacijos, mokamos, kai po gydymo yra likę liekamųjų reiškinių ir nustatytas žemiausias (iki 20 proc.) žvalgybos pareigūno netekto dalyvumo (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – darbingumo) lygis. Įvertinus tai, kad praktikoje gali būti atvejų, kai po gydymo konstatuojama, jog liekamųjų reiškinių nėra, tačiau vėliau jie išryškėja, tikslingai paliekama galimybė žvalgybos pareigūnui kreiptis tiek dėl papildomos (Projektu keičiamo Įstatymo 69 straipsnio 4 dalis) kompensacijos, tiek dėl kompensacijos, nustatytos Įstatymo 69 straipsnio 3 dalyje. Jei žvalgybos pareigūnas, kuriam būtų išmokėta kompensacija pagal Projektu keičiamo Įstatymo 69 straipsnio 4 dalį, kreiptųsi ir dėl kitos (atitinkančios Įstatymo 69 straipsnio 3 dalies sąlygas) kompensacijos, pastaroji kompensacija būtų sumažinta išmokėtos pagal Projektu keičiamo Įstatymo 69 straipsnio 4 dalį kompensacijos dydžiu. Taip pat siekiant išvengti, kad kompensacijos nebūtų mokamos už incidentus, siūloma nustatyti, kad kompensacija mokama dėl nelaimingo atsitikimo tarnybos metu, įskaitant vykimą į tarnybos vietą ir grįžimą iš jos, jei nelaimingo atsitikimo tyrimo išvadoje nurodoma, kad įvykis pripažintas nelaimingu atsitikimu tarnyboje arba nelaimingu atsitikimu pakeliui į tarnybą ar iš tarnybos.

Toks teisinis reglamentavimas užtikrintų vienodas socialines garantijas žvalgybos pareigūnams, tarnaujantiems pagal žvalgybos pareigūno sutartis ir tarnaujantiems pagal profesinės karo tarnybos sutartis, kuriems tokių kompensacijų mokėjimas įtvirtintas KASOKTĮ 67 straipsnio 12 dalyje.

Įstatymo 69 straipsnio pakeitimu taip pat siekiama patikslinti kompensacijos žvalgybos pareigūno žūties (mirties) ar sveikatos sutrikdymo atveju gavėjus, kad tarp jų patektų ir žvalgybos pareigūno vaikai (įvaikiai), kurie mokosi bendrojo ugdymo mokyklose.

18. Siekiant aiškumo, dėl kokių asmenų ligos ar mirties tapus sunkiai materialinei būklei galėtų būti skiriama pašalpa žvalgybos pareigūnui, bei siekiant suvienodinti žvalgybos pareigūnų, tarnaujančių pagal žvalgybos pareigūno sutartis ir tarnaujančių pagal profesinės karo tarnybos sutartis, garantijas, siūloma papildyti Įstatymo 70 straipsnio 1 dalį analogiškai, kaip reglamentuota KASOKTĮ 68 straipsnio 7 dalyje.

19. Projektu siūloma papildyti Įstatymo 71 straipsnį ir numatyti, kad specialiosios socialinės garantijos taikomos ir žvalgybos pareigūnų rezerve esantiems žvalgybos pareigūnams, kadangi jie atlieka žvalgybos institucijos pavestas tarnybos užduotis.

20. Siekiant didinti tarnybos žvalgybos institucijose patrauklumą ir suvienodinti žvalgybos pareigūnams ir profesinės karo tarnybos kariams taikomas socialines garantijas, siūloma papildyti Įstatymo 43 straipsnį 6 dalimi ir nustatyti galimybę įgyti profesinį parengimą, tobulinti kvalifikaciją ar mokytis integracijos į darbo rinką tikslu, papildyti Įstatymo 64 straipsnį 20 dalimi ir nustatyti išmokas už kiekvieną 5 metų tarnybos laikotarpį, atsižvelgiant į tarnybos vertinimo rezultatus, kurių

dydžiai nustatomi papildomame Įstatymo 3 priede, bei patikslinti Įstatymo 64 straipsnio 14 dalį, nesiejant kelionės į tarnybos vietą ir atgal išlaidų atlyginimo su perkėlimo į kitą tarnybos vietą sąlyga.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Kadangi teisinis reguliavimas nėra keičiamas iš esmės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalimi, Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 „Dėl Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo“, 4 punktu, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas.

Priėmus Projektą, žvalgybos institucijos galės veiksmingiau reaguoti į neatidėliotinus pavojus ir grėsmes Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, kartu išlaikydamos teisinės valstybės, žmogaus teisių apsaugos ir valdžių pusiausvyros principus. Projektas sustiprins žvalgybos veiklos teisėtumo užtikrinimą ir užkirs kelią piktnaudžiavimo galimybėms.

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai
Įstatymų projektų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Projektu įgyvendinamas Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2025 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. XV-439 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 312 punktas.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant į teisinę sistemą inkorporuoti Įstatymų projektų nuostatas, kitų teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

Naujas Projekte pateiktas terminas „žvalgybos institucijos užduotis“ bei keičiami terminai „žvalgyba“ ir „psichinė prievarta“ yra įvertinti ir paskelbti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Projektui įgyvendinti reikės priimti:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, keičiantį Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 25 d. nutarimą Nr. 592-2 „Dėl specialiųjų socialinių garantijų žvalgybos pareigūnams ir slaptiesiems bendradarbiams nustatymo“, – iki 2026 m. sausio 31 d.;

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, pripažįstantį netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 6 d. nutarimą Nr. 198 „Dėl Žvalgybos pareigūnų, pasiūstų mokytis ar tobulinti kvalifikacijos, aprūpinimo sąlygų mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo laikotarpiu tvarkos aprašo patvirtinimo“, – iki 2026 m. sausio 31 d.;

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, nustatantį kriminalinės žvalgybos pagrindinių institucijų ir (ar) kriminalinės žvalgybos subjektų pasitelkiamo, pagalbos žvalgybos institucijoms vykdančių jų įgaliojimus teikimo, tarpusavio veiksmų derinimo ir asmens duomenų tvarkymo tvarką, – iki 2026 m. sausio 31 d.;

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, keičiantį Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 12 d. nutarimą Nr. 1125 „Dėl Karinės medicinos ekspertizės nuostatų patvirtinimo“, – iki 2026 m. sausio 31 d.;

5. Lietuvos Respublikos valstybės gynimo tarybos nutarimą dėl išorės rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemonių vykdančių žvalgybą patvirtinimo ir jų taikymo gairių – iki 2026 m. sausio 31 d.

Žvalgybos institucijų asignavimų valdytojo vadovas (Valstybės saugumo departamento direktorius ir krašto apsaugos ministras), įgyvendindamas Projektą, turės iki 2026 m. sausio 31 d.:

1. atsižvelgdamas į žvalgybos pareigūnų aprūpinimo mokymosi ar kvalifikacijos tobulinimo užsienio valstybėse laikotarpiu sąlygas nustatyti dienpinigių ir gyvenamojo ploto nuomos išlaidų dydžius, neviršydamas Vyriausybės nustatytų maksimalių dienpinigių dydžių ir gyvenamojo ploto nuomos tose valstybėse išlaidų normų, taip pat kitų Įstatymo 43 straipsnyje nurodytų išlaidų dydžių ir apmokėjimo tvarką;

2. nustatyti kelionės kiekvieną mokymosi dieną išlaidų atlyginimo tvarką, taip pat mažiausią ir didžiausią atstumą, kuriuos nuvažiavus per dieną atlyginamos kelionės išlaidos, ir kelionės ne viešuoju transportu vieno kilometro atlyginamų išlaidų dydį;

3. nustatyti žvalgybos pareigūnų apdovanojimo vardiniais ginklais tvarką;

4. pakeisti žvalgybos pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimo tvarką.

Žvalgybos institucijų vadovai, įgyvendindami Projektą, turės iki 2026 m. sausio 31 d. patvirtinti:

1. žvalgybos institucijų darbuotojų vykimo ne darbo tikslais į užsienio valstybes ir teritorijas tvarką ir užsienio valstybių ar teritorijų, į kurias vykti darbuotojams ne darbo tikslais negalima, sąrašą;

2. suderintą su žvalgybos institucijos asignavimų valdytojo vadovu, jei žvalgybos institucija nėra asignavimų valdytoja, lėšų, skirtų rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių šalinimo priemonėms taikyti, kai būtina užtikrinti žvalgybos institucijos veiklos metodų neskelbtinumą, naudojimo tvarkos aprašą;

3. žvalgybos institucijos užduoties vykdymo ir žvalgybos pareigūno ar žvalgybos slaptojo bendradarbio supažindinimo su žvalgybos institucijos užduotimi tvarkos aprašą;

4. bendrą žvalgybos informacijos teikimo Lietuvos Respublikos valstybės institucijoms, valstybės valdomoms įmonėms, valstybės remiamiems nacionalinį saugumą ir gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimą padedantiems užtikrinti juridiniams asmenims, žvalgybos institucijų kontrolę vykdančioms institucijoms, tarptautinėms organizacijoms ir institucijoms, užsienio valstybių kompetentingoms institucijoms tvarkos aprašą;

5. žvalgybos pareigūnų siuntimo įgyti profesinį parengimą, tobulinti kvalifikacijos ar mokytis integracijos į darbo rinką tikslu tvarkos aprašą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

2026–2029 m. Projekto nuostatomis įgyvendinti reikėtų:

1. Antrajam operatyvinių tarnybų departamentui prie Krašto apsaugos ministerijos preliminariai po 0,73 mln. Eur per metus (iš jų 0,02 mln. Eur integracijos į darbo rinką priemonėms įgyvendinti, 0,54 mln. Eur išmokoms už tarnybos metus, 0,17 mln. Eur kelionės išlaidoms kompensuoti);

2. Valstybės saugumo departamentui preliminariai po 0,99 mln. Eur per metus (iš jų 0,09 mln. Eur integracijos į darbo rinką priemonėms įgyvendinti, 0,54 mln. Eur išmokoms už tarnybos metus, 0,36 mln. Eur kelionės išlaidoms kompensuoti).

Vėlesniais laikotarpiais siūlomų pakeitimų įgyvendinimo poveikis žvalgybos institucijoms skiriamais asignavimams priklausys nuo galimų gavėjų skaičiaus ir garantijų taikymo apimčių.

2026 m. Projekto nuostatų įgyvendinimas bus finansuojamas iš Krašto apsaugos ministerijai ir Valstybės saugumo departamentui patvirtintų asignavimų. Klausimas dėl lėšų skyrimo Projektui įgyvendinti vėlesniais metais galėtų būti svarstomas teisės aktų nustatyta tvarka rengiant atitinkamų metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projektą, Krašto apsaugos ministerijai ir Valstybės saugumo departamentui pateikus lėšų poreikį pagrindžiančius skaičiavimus.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminių Įstatymų projektų žodžių, kuriuos reiktų įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*, nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
